

RESTAURATIE DE BRIELSE NACHTWACHT

BLOG 2. HET VERHAAL VAN DE SCHADES

Het eerste dat opvalt als je de raadzaal van het Oude Stadhuis in Brielle binnen komt, is het enorme schuttersstuk dat op de grond tegen de muur aan staat. Hier wordt gewerkt. Het doek wordt gerestaureerd. Maar hoe ver is de restauratie eigenlijk? De voorstelling is overdekt met schades.

Tijdens het afnemen van verkleurde vernislagen, retouches en overschilderingen wordt duidelijk hoe het schilderij er werkelijk aan toe is. Oude schades in het verleden ontstaan en geretoucheerd worden weer zichtbaar. Wanneer we de verflaag met alle schades goed bekijken, is er een verschil waar te nemen in de verschillende schades. De schades vertellen hun eigen verhaal.

Schades ontstaan door het verbergen van het doek in 1800

Rond 1800 werd dit doek uit het raam gesneden en opgerold of opgevouwen op de zolder van het stadhuis gelegd. Deze schades vallen heel erg op. Ze laten zich zien als lange verticale breuken en één hele grote schade door het midden van de voorstelling heen. Op die plekken ontbreekt de verf. Het verfvlies is gevuld

met witte gesso tijdens de restauratie in 1916 door Hesterman en daarna geretoucheerd. Deze opvallende witte schades liggen als het ware als een film over de gehele voorstelling heen.

Omdat het doek van het raam werd afgesneden ontbreken de randen van het schilderij. De voorstelling was oorspronkelijk groter. Tijdens de restauratie van 1914 is het doek op een steundoek gezet en opnieuw op een raam gespannen.

Dit is goed te zien op dit detail; langs de rand is nog maar een deel van een hand en een furketstok te zien.

Schades ontstaan vanaf de 17de eeuw

Er zijn ook schades die ontstaan door klimatologische omstandigheden en door het bewegen van het doek. Deze barsten zou je ouderdoms craquelé kunnen noemen. Dit craquelé vormt zich vaak op de plaatsen waar het spieraam aan de achterkant zich bevindt en door hoe het doek gespannen werd. Maar ook door kleine ongelukjes. Een mooi voorbeeld van ouderdoms craquelé is dit beetje spinneweb-vormig craquelé. Op die plekken zijn er aan de achterkant tikken geweest, waardoor het craquelé zich in het doek vormt.

De schade ontstaan door ingrepen van restauratoren

Helaas brengen ook restauratoren soms schade toe aan een schilderij. In de zwarte partijen van de voorstelling zou je kunnen zeggen dat de verflaag hier en daar wat verpoetst is, in het verleden. De zwarte pigmenten en de donkere aarde pigmenten in het algemeen hebben veel bindmiddelen nodig om tot een verf gemaakt te kunnen worden. Deze kleuren zijn dus erg kwetsbaar voor oplosmiddelen. Tijdens het afnemen van verkleurde vernis lost men immers harsen en olieachtige bindmiddelen op. Tegenwoordig kunnen restauratoren kiezen uit veel meer soorten oplosmiddelen en is de kennis wat betreft het afnemen van vernis enorm vergroot (zie in dit verband het werk van Wolbers en Stravourdis)

Op deze afbeelding kunt u zien dat op de hoogjes (daar waar het opstaat) van het craquelé in het zwart de verf afgesleten is. Dat noemen ze 'verpoetst'.

Schade toegebracht door vandalisme

En dan is er nog één schade die ik even wil noemen in dit geval, dat zijn de oogjes van het kind op de voorgrond. Waarschijnlijk is dit vandalisme. Rondom de oogkas is de verflaag nog intact, maar de oogjes zelf zijn weggekrast. Helaas komt dat vaker voor bij portretten. Blijkbaar kunnen sommigen mensen het gewoon niet zo goed aan, dat iemand hun zo aankijkt vanuit een schilderij. En dan worden de oogjes eruit gekrast. Helaas.

Josien van der Werf
16 februari 2015

